

– Т. 97. Вып. 2. – С. 119-127. 30. Кухарская Н. Внешнеэкономические связи Одесской области в контексте формирования региона / Н.Кухарская // Регион: проблемы и перспективы. – 1997. – № 3. – С. 62-65. 31. Лаппо Г.М. География городов: учебн. пособ. [для студ. географ. специал. высш. учебн. завед.] / Г.М. Лаппо. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 480 с. 32. Маергойз И.М. Географическое учение о городах: науч. монография / Исаак Моисеевич Маергойз. – М.: Наука, 1989. – 120 с. 33. Мельничук А.Л., Левенец С.М. География промышленности в підросійській Україні в кінці XIX ст. на початку XX ст. / А.Л. Мельничук, С.М. Левенец // Географія в інформаційному суспільстві: зб. наук. праць: у 4-х т. – К.: Вид. геогр. літ. "Обрії", 2008. – Т. II. – С. 314-316. 34. Лаппо Г.М. Развитие городских агломераций в СССР: науч. монография / Георгий Михайлович Лаппо. – М.: Наука, 1978. – 152 с. 35. Ленинград. Историко-географический атлас. – М.: Гл. управление геодезии и картографии при Сов. мин. СССР, 1989. – 136 с. 36. Литовка О.П. Взаимосвязь полюсов биполярной оси Москва – Санкт-Петербург и основные направления развития Санкт-Петербурга в новых условиях хозяйствования / О.П. Литовка / Биполярная территориальная система: Москва – Санкт-Петербург: методологические подходы к изучению: сб. науч. ст. / [науч. редкол.: Г.А. Приваловская и др.]. – М.: Изд. Российского Открытого Ун-та, 1993. – С. 81-93. 37. Межевич Н.М. К вопросу о географии Ленинградской области в новых экономических и политических условиях / Н.М. Межевич // Изв. Русского геогр. общества. – 1992. – Т. 124. Вып. 1. – С. 87-91. 38. Нариси економічної географії Української Радянської Соціалістичної Республіки: у 2-х т. – Т. 1. – К.: Вид. АН Української РСР, 1949. – 536 с. 39. Одесса: город – агломерация – портово-промышленный комплекс: науч. монография / [под общ. ред. А.Г. Толчичева]. – Одесса: АО БАХВА, 1994. – 360 с. 40. Одесская область. Территориальная организация и структура хозяйства. Концепция социально-экономического развития. – Одесса: Маяк, 1991. – 312 с. 41. Орлов В.И. Особенности формирования систем расселения в приморских районах: научн. монография / В.И. Орлов. – Владивосток: ДВО АН СССР, 1990. – 24 с. 42. Питюренко Е.И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР (Методология и методика исследования, анализ современного состояния, закономерности и перспективы развития): науч. монография / Ефим Иванович Питюренко. – Киев: Наукова думка, 1977. – 205 с. 43. Питюренко Ю.И. Развитие міст і міське розселення в Українській РСР (Особливості розвитку і розміщення, типологія, територіальні системи і перспективи): науч. монография / Юхим Иванович Питюренко. – Київ: Наукова думка. 1972. – 188 с. 44. Повітчана К.С. Деякі особливості містообслуговуючих функцій Одеси / К.С. Повітчана // Економічна географія. – 1968. – Вип. 4. – С. 75-80. 45. Погодина В.Л. Эволюция портово-промышленных комплексов капиталистических стран / В.Л. Погодина // Изв. Всесоюзного геогр. общест-

ва. – 1983. – Т. 119. Вып. 2. – С. 175-182. 46. Покшишевский В.В. Некоторые вопросы экономико-географического положения Ленинграда / В.В. Покшишевский // Вопросы географии. – Вып. 38. – 1956. – С. 104-130. 47. Покшишевский В.В. Территориальное формирование промышленного комплекса Петербурга в XVIII – XIX веках. Опыт исторической микрогеографии крупного города / В.В. Покшишевский // Вопросы географии. – Вып. 20. – 1950. – С. 122-162. 48. Полоса О.И. Найважливіші зміни в структурі і розміщенні основних польових культур на півдні України / О.И. Полоса // Економічна географія. – 1968. – Вип. 4. – С. 163-168. 49. Полян П.М. Узловые элементы региональных опорных каркасов расселения / П.М. Полян // Изв. Всесоюзного геогр. общества. – 1987. – Т. 119. Вып. 4. – С. 356-364. 50. Саушкин Ю.Г., Глушкова В.Г. Москва среди городов мира: науч. монография / Ю.Г. Саушкин, В.Г. Глушкова. – М.: Мысль, 1983. – 285 с. 51. Сухов О. Економічна географія РСР та УСРР: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Олександр Сухов. – Харків: Книгоспілка, 1930. – 300 с. 52. Терзійська Е. Транспортно-географические проблемы болгарских дунайских портов / Е.Терзійська // Проблеми на географията. – 1998. – № 1-2. – С. 133-136. 53. Терзійська Е. Актуални проблеми на Бургаския транспортен възел / Е.Терзійська // Проблеми на географията. – 1996. – № 3. – С. 5-11. 54. Тітенко З.В. Суспільно-географічні аспекти адміністративно-територіального устрою обласного регіону (на прикладі Одеської області): автореф. дис. на здобуття наук. ст. к. геогр. н.: спец. 11.00.02 "Екон. та соціал. географія" / З.В. Тітенко. – Одеса, 2007. – 20 с. 55. Трейвиш А.И. Город, район, страна и мир. Развитие России глазами страноведа: научн. монография / Андрей Ильич Трейвиш. – М.: Новый хронограф, 2009. – 376 с. 56. Чистобаев А.И. Социально-географическое пространство и его организация: методологический аспект / А.И. Чистобаев / Биполярная территориальная система: Москва – Санкт-Петербург: методологические подходы к изучению: сб. науч. ст. / [науч. редкол.: Г.А. Приваловская и др.]. – М.: Изд. Российского Открытого Ун-та, 1993. – С. 29-41. 57. Хомич Л.В. Принципи і методи функціонально-територіальної організації берегової зони Одеської області: автореф. дис. на здобуття наук. ст. к. геогр. н.: спец. 11.00.02 "Екон. та соціал. географія" / Л.В. Хомич. – Одеса, 2000. – 20 с. 58. Gajewski J., Kowalczyk U., Osowiecki A. The Baltic Sea – main common resource and model region for an integrated maritime policy / J.Gajewski, U.Kowalczyk, A.Osowiecki / Informationen zur Raumentwicklung. – 2009. – № 8/9. – S. 561-567. 59. Kuus M., Raagmaa G. The changing role of Tallinn, Estonia in the Baltic Sea Region / The political geography of current East-west relations. Papers presented at the 28th International Geographical Congress. The Hague 1996 / J. Burdack, F.-D. Grimm, L. Paul (Eds.) // Beiträge zur regionalen geographie. – 1998. – № 47. – S. 52-63.

Надійшла до редколегії 29.01.10

УДК 911.3

О. Гладкий, д-р геогр. наук

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО КАРТОГРАФУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність та особливості формування економічної ефективності розвитку та розміщення підприємств в регіоні. Висвітлено основні властивості території з високим рівнем економічної ефективності, а також їх позитивні та негативні риси. Розкрито основні параметри регіонального розвитку, що визначають підвищену економічну ефективність підприємств території.

The essence and organization of regional development and enterprise's location economic efficiency are disclosed. The general characteristics of territories with high level of economic efficiency as well as their positive and negative features are investigated. The main parameters of high regional development economic efficiency are explored.

Вступ. Актуальність теми. Сучасна суспільна географія все частіше звертається до аналізу проблем регіональної ефективності господарювання, регіональної конкурентоспроможності фірми, намагається встановити взаємозалежності між місцем розташування підприємства і прибутком від його виробничої (комерційної) діяльності і функціонування. Якщо за кордоном цей напрям давно став магістральним, що дає підстави деяким вітчизняним ученим, звинувачувати західних колег у надмірній "економізації" географічної науки і позбавленні її "універсально-територіального забарвлення", то в нашій державі подібні дослідження лише розпочалися. Однак, їх актуальність зумовлена вагомих суспільним замовленням, яке особливо відчутне з боку бізнесових та підприємницьких кіл, що орієнтовані на досягнення максимальної комерційної вигоди від діяльності підприємства. Потреби у подібних дослідженнях зумовлюють також необхідність розроблення універсальних наукових підходів до схематизації і картографування особливостей розподілу показників економічної ефективності функціонування підприємств на

території. Розроблені картосхеми повинні отримати не лише вузькогалузеве суспільно-географічне застосування, але й мають бути зрозумілими широкому загалу підприємців, ділових та бізнесових кіл, простим громадянам, метою яких є отримання найвищого прибутку від функціонування власної справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей картографування економічної ефективності розміщення підприємств розпочалися не дуже давно. Заслужують на особливу увагу серія картографічних моделей Т. І. Козаченко, Г. П. Підгурського, Ю. Д. Качаєва та інших фахівців Інституту географії НАН України, вміщених в Національному атласі України, в ряді тематичних атласів (напр. "Україна: промисловість та інвестиційна діяльність", або "Тематичний атлас України"), а також в серії електронних картографічних видань ("Електронна версія пілотного проекту Національного атласу України" та ін.). За кордоном, аналіз наукових підходів до картографування регіональної економічної ефективності підприємства здійснюють М. О. Слука, Н. Я. Калюжнова, А. А. Угрюмова та ін. Однак, комплекс-

ного підходу до картографування економічної ефективності розміщення підприємств ще не розроблялось.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Саме тому об'єктом даного дослідження є економічна ефективність розміщення підприємств території, а предметом – методичні підходи до їх картографування. Метою дослідження є розробка та апробація методики картографування територій з різним рівнем економічної ефективності розміщення підприємств, а завданнями – обґрунтування конкретних методичних підходів до їх картографування, а також особливостей застосування окремих способів картографування для дослідження компонентної і територіальної структури економічної ефективності, структурних зрушень у її розвитку та функціонуванні.

Виклад основного матеріалу. Картографування економічної ефективності розміщення підприємств певної території виявило низку проблем методичного, інформаційного та структурного характеру. Передусім вони полягають у тому, що явище економічної ефективності – дуже динамічне в межах окремих регіонів, його межі постійно змінюються в залежності від зміни відповідних показників та індексів розвитку підприємств, які визначають конкурентні переваги їх розміщення [4; 10]. Тому окраїнні території зон високої економічної ефективності розміщення не мають чітко виражених, сталих у часі й просторі, меж та важко піддаються картографічній інтерпретації, вимагають постійного оновлення інформації. Певний час окремі населені пункти можуть входити до складу таких зон підвищеної ефективності виробництва або перебувати поза її межами.

По-друге, через різні причини (деякі з них наводяться нижче) існує певна складність картографічного висвітлення процесів формування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств у розрізі окремих (міських та сільських) населених пунктів. Тому дослідник змушений обмежуватись лише рівнем локальних адміністративних районів, міст обласного підпорядкування та (якщо він має власне додаткове картографічне забезпечення) рівнем окремих міст. Це істотно звужує поле дослідження та знижує його інформативність.

По-третє, в процесі картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств виникають проблеми зі статистично-інформаційною базою. Так офіційна статистика необхідні базові показники розвитку виробництва подає переважно у розрізі локальних адміністративних районів та міст обласного підпорядкування. Інші міські та неміські поселення в якості окремих статистичних одиниць не розглядаються. Деякі важливі економічні показники взагалі не розраховуються на мікрорегіональному рівні (наприклад, валова додана вартість у розрізі окремих видів економічної діяльності), інші – мають лише галузеву прив'язку (наприклад, абсолютні показники обсягів реалізованої продукції тощо).

Четвертим проблемним моментом є недосконалість вітчизняної статистики стосовно функціонування підприємств різних галузей. Деякі підрозділи класифікації видів економічної діяльності (КВЕД), на нашу думку, потребують істотного переосмислення і доповнення, усунення галузевої плутанини та віднесення до різних категорій технологічно сумісних, але різногалузевих видів діяльності (наприклад, у статтях "виробництво і розподілення електроенергії, газу та води", "целюлозно-паперове виробництво та видавнича діяльність", "виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення та ядерних матеріалів"). Потребують також окремого статистичного представлення такі традиційні види діяльності, як будівельний комплекс, електроенергетика то-

що. Таких пробілів багато і в статистиці галузей агропромислового та соціального комплексів.

Нарешті, неабияка проблема – недосконалість комп'ютерного забезпечення процесу картографування території України, в якому окремі мікрорегіональні та локальні бази даних (на рівні автономної республіки, областей, низових районів) перебувають наразі у стані активної розробки. Картографування локальних географічних утворень має проводитись на основі створення комп'ютерної картографічної бази даних принаймні всіх міських населених пунктів України (а в ідеальному варіанті – міст і містечок), що значно підвищить точність та інформативність картографічної інтерпретації результатів географічних досліджень.

Виходячи з викладеного вище міркування, пропонуємо запровадити низку додаткових принципів картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств, які випливають із реалій сьогодення та спрямовані на нівелювання означених вище проблем:

1. Картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств доцільно здійснювати в межах території локальних адміністративних районів [1]. Це дає можливість провести картографування за допомогою найбільш популярних комп'ютерних програм: MapInfo 8.0 Professional, ESRI Pro, ArcView та ін. Якщо дослідження вимагає уточнення картографічних матеріалів по окремих поселеннях, його можна провести додатково з допомогою програми Golden Software Surfer методом ізоліній, 3-D поверхонь або умовних позначок.

2. Території з недостатньою економічною ефективністю розміщення підприємств можуть включати населені пункти як з високим так і з низьким рівнем показників економічної ефективності, визначення яких потребуватиме додаткових досліджень. Це дасть змогу врахувати динамізм поширення територій високої ефективності виробництва, включати до них перспективні райони та поселення і привести картографування регіональної економічної ефективності підприємств у відповідність до особливостей статистичної бази України. Такий підхід зустрічаємо у працях деяких вітчизняних та зарубіжних дослідників [2; 10; 11; 12].

3. Для отримання найбільш повної статистичної інформації для картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств необхідно мати матеріали КВЕД (разом з даними обласних і державних статистичних щорічників), відповідним чином згрупованих та оброблених. Вони, як показали проведені дослідження, найбільш повно та адекватно відображують регіональний аспект статистичної інформації.

4. Для картографічної інтерпретації процесів централізації ефективності розміщення підприємств централізму та поширення її зони впливу на навколишні території ефективно використовуються поверхні поля потенціалу (у двовимірному і тривимірному варіантах), які відтворюють розподіл показників економічної ефективності виробництва.

5. Оцінка структурних зрушень регіональної економічної ефективності розміщення підприємств має проводитись як на основі абсолютних статистичних показників (обсяги реалізованої продукції, кількість зайнятих), так і за допомогою відносних – індексів (рентабельність, продуктивність праці), що значно посилить сприйняття матеріалу та допоможе досліднику встановити причинно-наслідкові зв'язки трансформаційних процесів.

Розглянемо названі вище позиції на конкретних прикладах.

Визначення та картографічна делімітація території різної регіональної економічної ефективності розміщення підприємств виступає одним з найскладніших етапів сус-

пільно-географічного дослідження. На її основі здійснюється групування територій (низових районів та міст) певної адміністративної одиниці (автономної республіки, області тощо) за різним рівнем прояву економічної ефективності. В межах високорозвинених моноцентричних регіонів виділяється п'ять кластерів: високоприбуткових, середньоприбуткових, недостатньо прибуткових, низькоприбуткових та неприбуткових територій. Про це ми детально говорили у попередніх дослідженнях [1; 2].

Картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств має здійснюватись на основі попередньо розробленої методики за допомогою картограм, які розрізнятимуть території, що потрапили до відповідної групи ефективності. Додатковим наповненням таких картосхем має бути, на нашу думку, включення первинної інформації про особливості територіальної диференціації показників економічної ефек-

тивності промислового виробництва (рентабельність, продуктивність праці, фондоозброєність, фондовіддача тощо), які були покладені в основу визначення економічного ефекту і характеризують структурні особливості його формування. Їх можна зобразити методом картодіаграм. Території з різним проявом ефекту утворюють концентричні кільця навколо центру територіальної системи, що чітко проглядаються на картосхемі, підготовленій за описаною в монографії методикою [9]. Це яскраво видно на прикладі Харківської області (рис. 1). Так, в її межах виділяється 6 районів найближчих високоприбуткових територій (Харківський, Дергачівський, Чугуївський, Нововодолазький, Зміївський, Печенізький) та частково 6 районів середньоприбуткової групи (Золочівський, Валківський, Кегичівський, Первомайський, Балаклійський, Шевченківський).

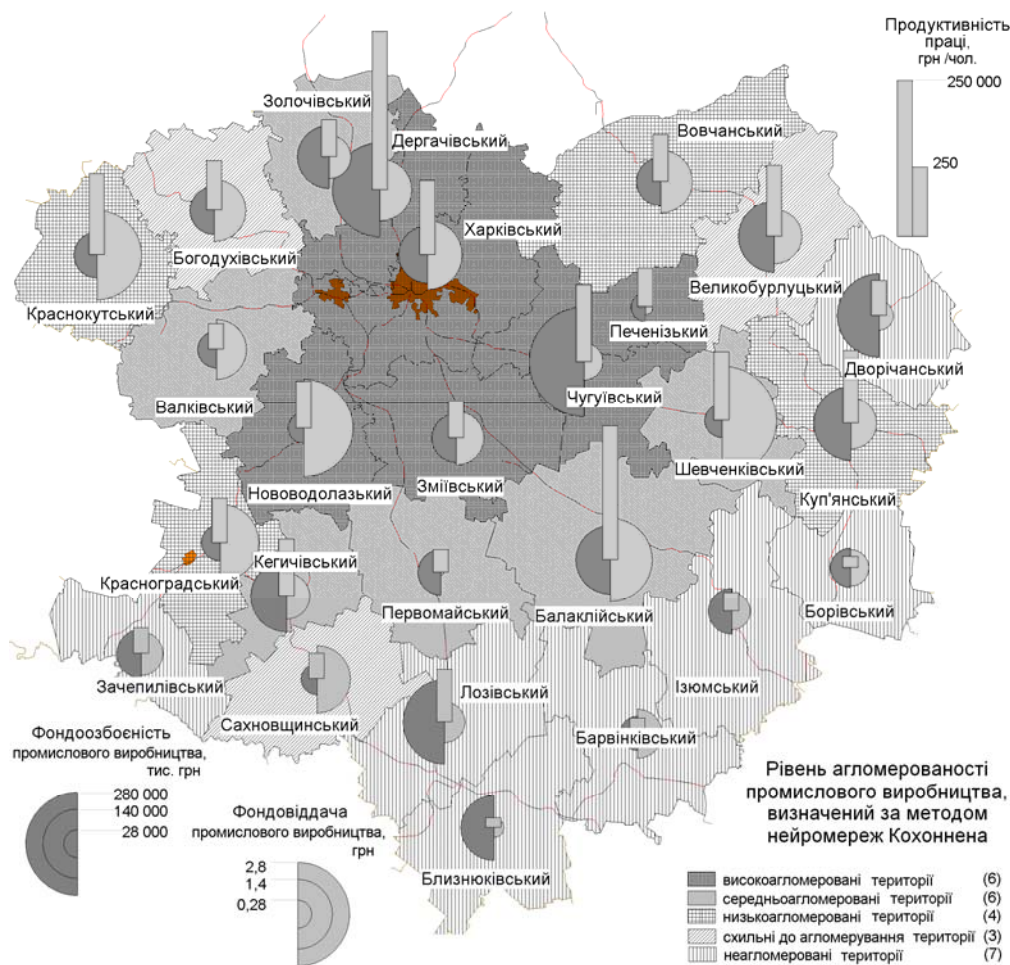

Рис. 1. Рівень економічної ефективності промислового виробництва Харківської області

Важливим методом дослідження регіональної економічної ефективності розміщення підприємств є регіональний аналіз перерозподілу класичних економічних та економіко-географічних показників прибутковості виробництва (рентабельність, продуктивність праці, фондоозброєність, фондовіддача), які можна графічно інтерпретувати і картографувати [3].

Картографічну інтерпретацію цих показників на прикладі України розглянуто в працях Г. П. Підгрушного та ін. [6;8]. Для оцінки економічної ефективності розміщен-

ня підприємств певної території (скажімо, адміністративної області) доцільно розробити серію картосхем, окремі з яких відображатимуть ефективність використання ресурсів праці та рентабельність, а інші – ефективність використання фінансових ресурсів, основних засобів виробництва. Ці показники подаються способом картодіаграм. Фоном можна передати індекс зміни обсягів виробництва, індекс територіальної концентрації або спеціалізації (рис. 2).

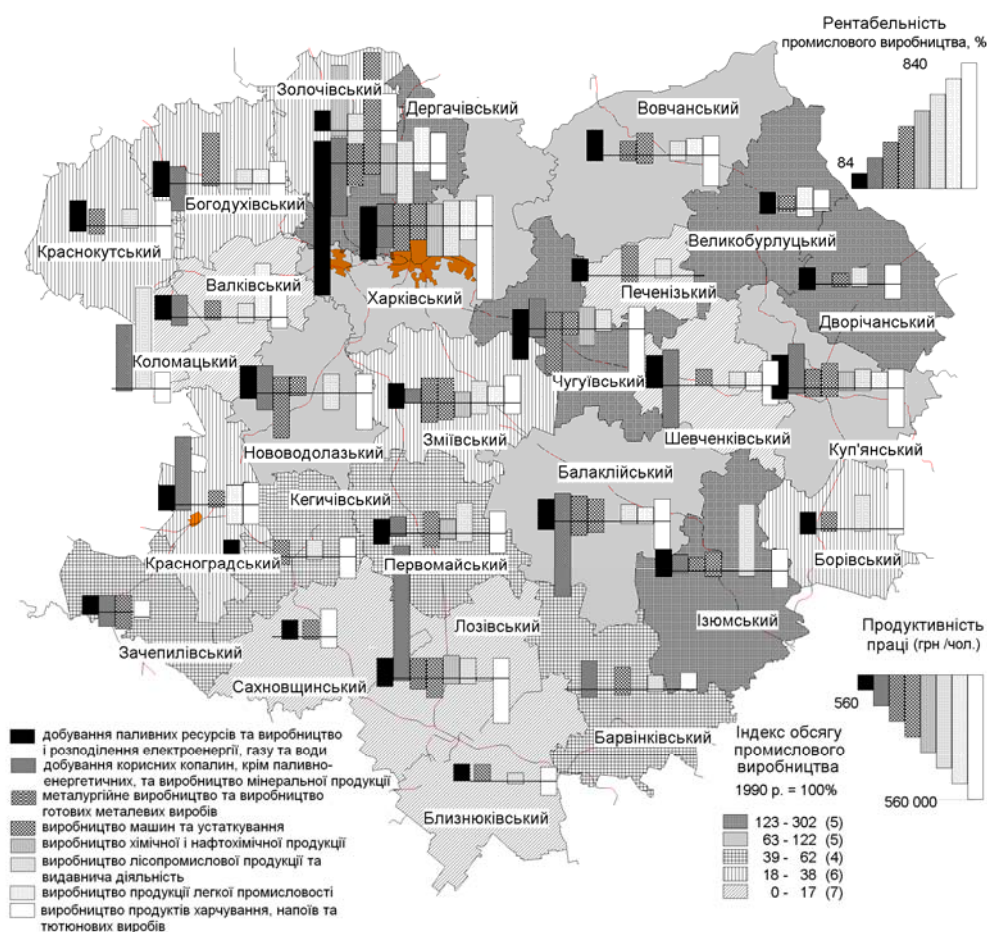

Рис. 2. Економічна ефективність промислового виробництва Харківської області, 2006 р.

Подібним чином розробляються картосхеми структурних зрушень промислового виробництва території. Вважаємо, вони повинні включати аналіз трансформації як абсолютних, так і відносних показників. Так, круговими діаграмами можна показати зміни галузевої структури виробництва за певний фіксований період часу (на основі показників чисельності промислово-виробничого персоналу або обсягів реалізованої продукції), стовпчиковими – зміни показників рентабельності, продуктивності праці та інших показників економічної ефективності виробництва. Фоном подається індекс зміни обсягів виробництва за відповідний період часу. Але цей метод має обмеження щодо зазначення часового проміжку вихідних матеріалів через особливості статистичної бази України на основі КВЕД, про які згадувалося вище. Тому базовим роком для порівняння сучасних структурних трансформацій слід брати 2000 р., починаючи з якого почала використовуватись система КВЕД (подібні проміжки подано і в Національному атласі України [6]).

Як приклад виготовлення картосхеми структурних трансформацій промислового виробництва наведемо рис. 3. Як видно на цьому зображенні, застосування абсолютних і відносних показників при аналізі динаміки виробництва та виявленні тих змін, що відбуваються в результаті економічних трансформацій та формування території високої економічної ефективності розміщення підприємств, має велике пізнавальне значення. За допомогою таких картосхем можна виявити диспропорції між ефективністю функціонування та масштабами розвитку різних галузей виробництва, а ще намітити шляхи оптимізації компонентної структури господарства.

Важливими способами картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств є метод ізоліній, тривимірних поверхонь та поверхонь поля потенціалів, які ефективно реалізуються в програмі Surfer Golden Software. За їх допомогою можна провести аналіз розвитку певного явища в окремих населених пунктах території (методом статистичних поверхонь у розрізі окремих міст) та аналіз його кумулятивного економічного ефекту за характером взаємозв'язків між поселеннями (з допомогою моделі поля потенціалів).

Обмеження застосування цього методу полягають у самому способі картографування за допомогою ізоліній, однак для аналізу економічної ефективності розміщення підприємств та його потенціалу він цілком підходить. Так, на рис. 4 зображено рівень регіональної економічної ефективності розміщення підприємств у розрізі окремих міст Харківської області за спеціальною методикою [1]. Додатковим навантаженням на картосхемі є ізолінії поля потенціалу обсягів промислового виробництва території, які розраховуються на основі гравітаційної моделі Джона Стюарта (Stuart John) у 1958 р. Обидва явища тісно взаємопов'язані одне з одним, що сприяє поглибленню пізнання природи і характеру формування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств та більш чіткої делімітації територій високої ефективності господарювання на локальному рівні.

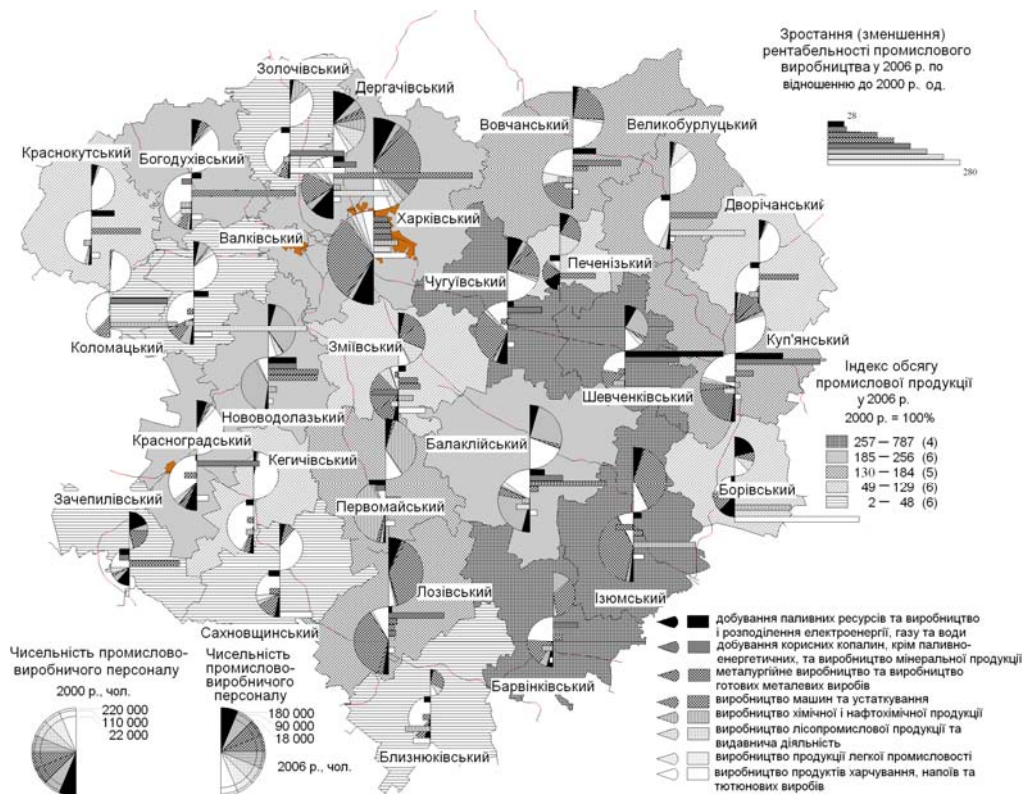

Рис. 3. Структурні зрушення у ефективності промислового виробництва Харківської області за 2000-2006 рр.

Застосування методу ізолій для побудови статистичних поверхонь та поверхонь поля потенціалу окремих показників економічної ефективності промислового виробництва також має важливе теоретичне і практичне значення. За його допомогою дослідник може встановити характер розвитку регіональної економічної ефективності розміщення підприємств в просторі, визначити території найвищого рівня ефективності підприємницької діяльності, сформулювати рекомендації

для органів регіональної влади та бізнесових структур про врахування конкурентних переваг території при розміщенні нових промислових об'єктів тощо. Встановлення рівня комерційної привабливості різних територій на основі аналізу економічної ефективності виробництва є одним з важливих практичних соціально-значимих переваг суспільної географії і картографії, оскільки вони задовольняють підвищений попит на відповідні дослідження з боку підприємців та прибуткових організацій.

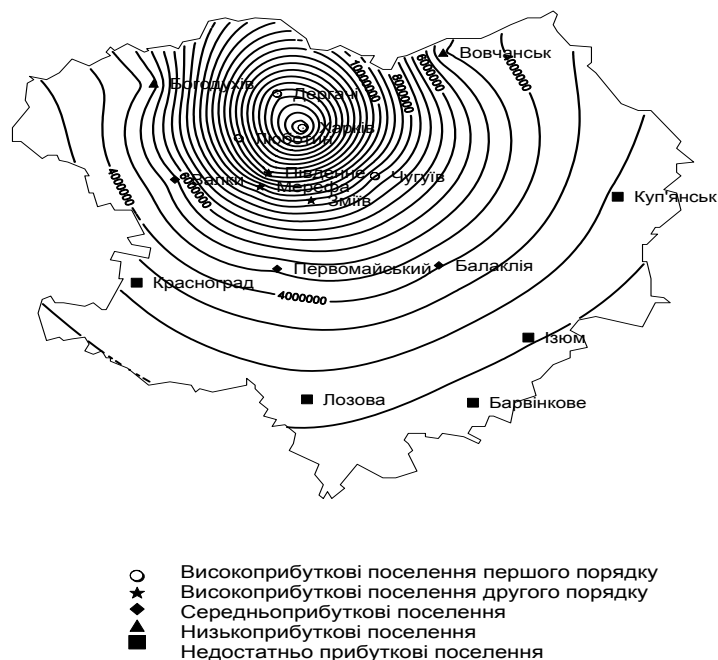

Рис. 4. Поле потенціалу обсягів реалізованої продукції та рівень економічної ефективності міст Харківської області

Як видно з рис. 5, за допомогою ізолій можна чітко виділити території високого рівня рентабельності про-

мислового виробництва (як існуючі, так і потенційно перспективні). Виділені ізоліями центральні та пери-

ферійні території високої рентабельності визначають ступінь їх привабливості для активізації комерційно-спрямованих виробничих функцій. Причому результати моделювання потенціалу рентабельності (мал. 5,б) тіс-

но корелюються із показниками регіональної економічної ефективності розміщення підприємств та з полем потенціалу обсягів реалізованої продукції (див. рис. 4).

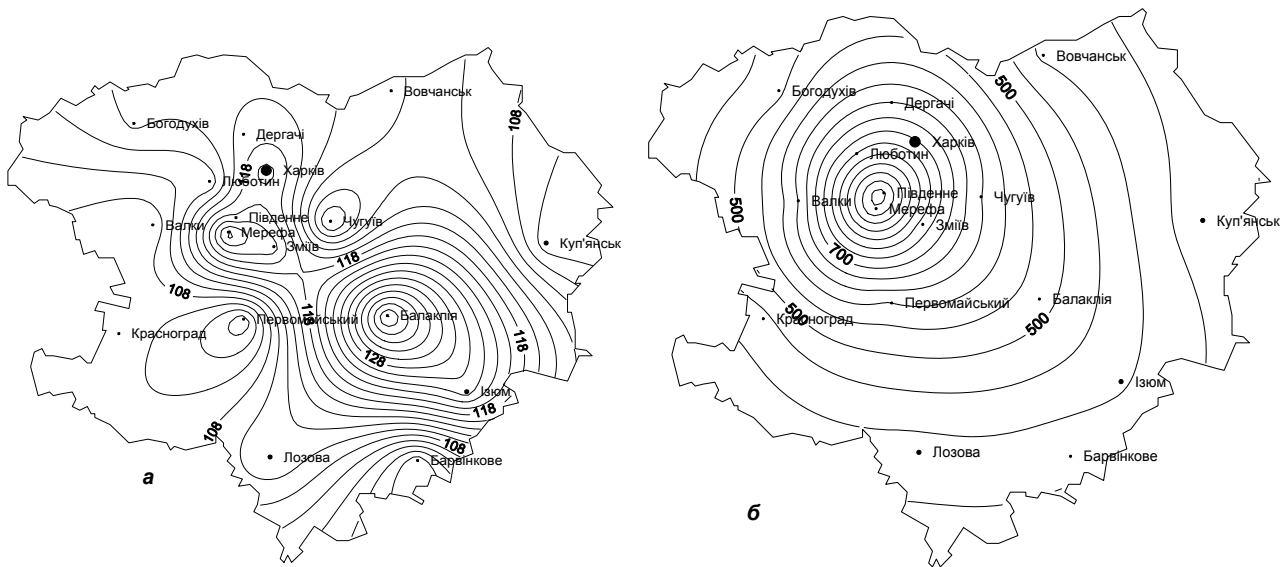

Рис. 5. Статистична поверхня (а) та поле потенціалу (б) рентабельності пром. виробництва у Харківській області

Висновки і перспективи подальших розвідок. Описані в статті наукові підходи до картографування регіональної економічної ефективності розміщення підприємств є перспективними для аналізу компонентної і територіальної структури підприємництва, трансформаційних процесів розвитку, показників економічної ефективності функціонування. Запропоновані методи й розроблені на їх основі картосхеми для обґрунтування шляхів розвитку регіональної економічної ефективності розміщення підприємств – це база для майбутніх наукових розвідок.

1. Гладкий О. В. Особливості картографування агломераційного ефекту промислового виробництва (на прикладі Харківської агломерації) / Гладкий О. В. // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: 36. наук. пр. – Вип. 3. / Відп. за вип. А. А. Москалюк. – К.: ДНВП "Картографія", 2008. – С. 124-129. 2. Гладкий О. В. Особливості картографування моноцентричних господарських агломерацій / Гладкий О. В. // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: 36. наук. пр. – Вип. 1. / Відп. за вип. Р. І. Соса. – К.: ДНВП "Картографія", 2003. – С. 60-65. 3. Ішук С. І. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування. / Ішук С. І. – К.: Укр.-

Фін. ін-т менеджменту і бізнесу, 1996. – 244 с. 4. Ішук С. І. Київська господарська агломерація: досвід регіонального менеджменту: Монографія. / Ішук С. І., Гладкий О. В. – К.: ВГЛ "Обрії", 2005. – 240 с. 5. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. / Мезенцев К. В. – К.: Вид.-полігр. центр "Київський університет", 2005. – 253 с. 6. Національний атлас України: атлас / [наук. ред. Руденко Л. Г.]; Інститут географії НАН України [та ін.]. – [наук. ред. Руденко Л. Г.]. – К.: ДНВП "Картографія", 2007. – 440 с. 7. Родоман Б. В. Територіальні ареали і сети. Очерки теоретической географии. / Родоман Б. В. – Смоленск: Ойкумена, 1999. – 256 с. 8. Україна: промисловість та інвестиційна діяльність: атлас / [наук. ред. Руденко Л. Г.]; Інститут географії НАН України [та ін.]. – [наук. ред. Руденко Л. Г.]. – К.: ДНВП "Картографія", 2003. – 80 с. 9. Шевченко В. О. Центризм та центричність в географії. / Шевченко В. О. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 160 с. 10. Engelstoft S. Industrial clusters in Denmark: theory and empirical evidence / Engelstoft S., Jensen-Butler Ch., Smith I., Winther L. // Regional Science. March 2006. – Nu. 1. – Vol. 85. – P. 73-97. 11. Molina-Morales F. X. The territorial agglomerations of firms: a social capital perspective from the Spanish tile industry / Molina-Morales F. X. // Growth and Change. Winter 2005. – Vol. 37. – No. 1. – P. 74-99. 12. Roberts B. H. Industry clusters in Australia: recent trends and prospect / Roberts B. H., Enright M. J. // European Planning Studies. January 2004. – № 1. – Vol. 12. – P. 99-121.

Надійшла до редколегії 18.03.11

УДК 911.3

В. Кіптенко, канд. геогр. наук

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУПУТНИКОВОЇ ІНДУСТРІЇ

Проаналізовано структуру та динаміку доходів від виробництва та запуску супутників, наземного обладнання, послуг супутникового зв'язку у період 2000-2008. Визначено глобальні тенденції розвитку супутникової індустрії.

The structure and dynamics of Satellite Manufacturing and Launch Industry, Ground Equipment, Satellite Services segments are analyzed for the period 2000-2008. The global trends of Satellite Industry development are defined.

Постановка наукової проблеми. Концепції інформаційного, "мережевого" суспільства наголошують на проблемі вивчення інфраструктурного каркасу інформаційно-комунікаційного сектору світового господарства. Міжгалузевий комплекс супутникової індустрії відіграє суттєву роль у забезпеченні інформаційно-комунікаційних структур сучасної світової системи і вивчення глобальних тенденцій його розвитку є актуальним науковим завданням.

Аналіз досліджень та публікацій за даною проблематикою. Серед праць, які б докладно висвітлювали сучасний розвиток інформаційної індустрії, світового електрозв'язку, комп'ютерних телекомунікаційних мереж, можна зазначити лише доробок М. Комарова

(2000); М. Алісова, Б. Хорєва (2003), окремі відомості щодо супутникового зв'язку висвітлює колектив очолюваний А. Голіковим (2008). Загальним питанням інформаційно-комунікаційного комплексу світової системи присвячені окремі праці автора. Водночас, дякуючи публікаціям Асоціації Супутникової Індустрії сформувалася солідна емпірична база, яка формує підґрунтя для аналітичного узагальнення глобальних тенденцій розвитку супутникової індустрії, що й визначено як мету даної статті. Її досягнення забезпечується характеристикою структури та динаміки доходів від виробництва та запуску супутників, наземного обладнання і послуг супутникового зв'язку за період 2000-2008 та визначенням сучасних глобальних тенденцій розвитку індустрії в якості завдань.

© Кіптенко В., 2011